

מרב כזה הדומה למלאך ה' צבאות ויותר*) שמצליח בלימודו ועולה למעלה ראש ואז ה' הנהיג בין תלמידי הגאון רנ"א זצ"ל שבסוף כל שבוע מלבד השיעורים כסדרן אשר למדו אצל רבם למדו בפ"ע איזה ענין וכשבת דרש א' מן

לשאל את פי אביו הקדוש שיספר לו, ועמד זקני זצ"ל מכסאו ואמר „אני אינני מהמגזימים שאלתני מה ה' רבי, מה אומר לך על זה, אך את זאת אגיד לך שלא ה' מלאך בקי כ"כ בשבילי דרקיע כמו רבי". — הגאון רנ"א ז"ל היה כהן מיוחד ובכל יום עלה לדוכן בבית מדרשו, ואמר על עצמו אם יבנה בית המקדש ב"ב נפשו איותה ויעש העבודה בקדשי קדשים, כ"כ ה' בקי בהל' עבודה. — תפילתו היתה מתוך סידור האר"י בנוסח ספרד (א) ובכל שבת עלה לתורה ב' פעמים לכהן ולמפטיר ופעם אחת אירע לו אבל ר"ל ובכ"ז לא שינה מנהגו ועלה לתורה כנ"ל(ב):

על חלק א' ממשניות לפרש כוונת הגאון ז"ל בנקודותיו ושם הספר הוא „משנת דר" נתן".

(*) כן אמר זקני מאוה"ג זצ"ל על רבו פעם אחת במסיבת ת"ח ובא המדובר מן הגאון רנ"א ז"ל ואמר אחד מן המסובין הוא היה מלאך ה' צבאות וענה ואמר זקני ז"ל וואס איין מלאך? ותחסרהו מעט מאלקים. וכירנא שסיפר לי דודי הגאון מהרש"ס זצ"ל שבעוד אביו הקדוש בחיים חיותו כתב הוא תולדות אביו וקורות ימי חייו (ואיש א' שאל ממנו ונשתקע בידו) ובהגיעו לרבו של זקני ז"ל וחפץ לכתוב מי ומה ה' רבו בא אל הקודש פנימה

(א) בספר צרור החיים מהגאון מהר" אברהם לעווענשטאם ז"ל אבד"ק עמדין בקונטרס ונגינותי נגן כתוב לאמור: „מה שהעידו על הגאון החסיד מהור"ר נתן אדליר ז"ל בפ"פ שהי מתפלל ג"כ במבטא ספרדי. גם אני ידעתי החשו! שבהיותי בק"ק ספרד"ם בבית אדמ"ו הגאון החסיד מהר" פנתס זצ"ל בעל ההפלאה והמקנה התפללתי לפעמים ג"כ בבית הגאון החסיד מהר" נתן זצ"ל הנ"ל ושמעתיהו מתפלל במבטא ספרדי וזכיתי להכיר את האיש ואת שיחו יהי שמו לעולם זכור לטוב. אמנם הוגד לי מכמה מגידי אמת באמת, שהחסיד הנ"ל ז"ל התאכסן בביתו איש אחד מירושלם שנתיים ימים או שלש אך לתכלית זה, שילמוד ממנו מבטא הספרדי והכרעתה ומי יכול לשפוט מהאדם הגדול בענקים הלזה? ואם הוא ז"ל עם עוצם תשוקת נפשו הקדושה ורב עצמה בכת חושי הזכרון והתפיסה שלו ה' צריך ללמוד על הכרעת המבטא הזה איזה שנים, כמה מן השנים נצטרך אנחנו אשר איננו כדאים להיות מצע להדום רגלי החסיד שבחסידים הזה ללמוד לדבר במבטא הספרדי ומלבד זה ה' הרב החסיד מהר" נתן זצ"ל יחידאה בעת הזאת בהנהגותיו נגד כל הגי רבואתה שהי' בעת הזאת בק"ק ספרד"ם ה"ה הגאון החסיד בעל הפלאה שהי' גאון הגאונים חסיד החסידים מקובל שבמקובלים, והרב הגדול החסיד המפורסם מהר" זלמן חסיד זצ"ל מלבד כמה גאוני הדור שהיו אז בק"ק הנ"ל וכולם לא נהגו כהרב החסיד מהר"ג הנ"ל, אבל התפללו במבטא האשכנזי כמונו — עכ"ל.

(ב) בא וראה מה שכתב קדוש זקני ח"ס זצ"ל בשנת תקע"ח לת"ח אחד מאותביו וז"ל: שיל"ת פ"ב יום ב' ה' כסלו תקע"ח לפ"ק החיים והשלום לאיש וביתו ידי"ג הרבני השגון המופלג צדיק נשגב כבוד מהר" מרדכי לייב נ"י. געימות בימינו וכו' והנה נדר גדול נדר לאלקי ישראל לשלוח להתפלל ולהשתטח על קבר איש אלקים קדוש מ"ו הגאון זצ"ל להתפלל ולבקש רחמים על רזא דנא וכו' והנה ביצקי מים על ידו בתחלת בואו לבאסקאוויטץ ולא הי' לו כ"א בן קטן ובת אחת כמו בת י"ב שנה אהובה

הבחורים את אשר חידש בענין זה וכאשר בא הסדר על הבחור משה הקטן בן עשר שנים ובהתאספם השומעים וביניהם גם מחכמי העיר תוך הדברים אשר דרש דרש משה הזכיר קושי' א' חמורה משמיה דזקנו הגאון מהרשש"ך *

(*) הוא הגאון אשר הרביץ תורה לעדרים העמיד תלמידים לאלפים והרבה מהם היו גדולי הדור תופסי ישיבות ודייני ישראל, הוא ה' אב"ד דמדינת דארמזשטאדט ומשנת תמ"ח הרביץ תורה וה' גם אב"ד ותופס ישיבה בבית המדרש הגדול שבעיר פפד"מ. אחר פטירת מחותנו הגאון אב"ד מהו' שמואל חיים ישע'ס זצ"ל בשנת תס"ד ה' הוא רב"ד ובמקום רב וכל עניני העיר הנוגעים לדבר ה' על ידו נחתכים וה' ראש המדברים בכל מקום עד שנת תס"ו שנתעלה הגאון הכהן הגדול מאחיו מהו' נפתלי הכהן זצ"ל אחר שה' נתפס בידי הטארטארען ונפדה ונתקבל לאב"ד באסטראו ואח"כ בפוזנא ומשם נתקבל לאב"ד בפ"פ ושימש ברבנות עד שנת תע"א ויהי בימי אינו אלא צער צרה גדולה נפלה על העיר כאשר בעצמו מספר קדוש זקני מהרשש"ך ז"ל בהקדמת ספרו כוס ישועות וז"ל: ודע בעוד הייתי כותב דברים אלו אלקים שם שמות בארץ אחרי שבער"ה סמוך לגמר ספרי זה מתחת מכבש הדפוס אש יצאה בגזירת עליון ותאכל את בתי אלקינו עם כל בתינו עד היסוד עם כל מחמדינו ספרי קודש ורכושנו אוי נא לנו כי פנה יום ההוא אשר ה' ד"ך טבת תע"א והגזירה כך עמדה ד"ך שעו' ובאותה השעה שהתחיל' השריפה באותה שעה ביום

לו במעשי' כאמה בן בתה א"א לספר שבתה, ובעה"ר מתה שם ולא דמע עינו והיה מצדיק הדין בשמחה גדולה ונפלאה אשר לא ראיתי ממנו דוגמתו בתפלת שמחת תורה אך ביום השבת פ' וירא והוא ה' רגיל לעלות לכהן ולמפטיר בכל שבת וגם באותו שבת שבתוך השבעה לא מנע מהנ"ל אז באמרו ההפטרות זלג דמע א' מעיניו וקבלו בידו ומיד חזר ונהפך לאחר ושוב לא נראה בו שום רמז עצבות ולא הזכיר את שמה כלל ולא ה' לו ולד אחר לעולם ולא עשה לזה שום תחבולה גם כי לדעתי חדל ממנה אורח ולא רצה להטריח כלפי מעלה לשנות הטבע כי חיש קל יותר ח"ו יגרום מיתה לאשתו חלילה ומפני זה גם אנכי לא בקשתי ממנו זצ"ל לבקש רחמים על אשתי הראשונה זצ"ל מטעם הנ"ל וכל שאין דוחק השעה אין השעה דוחקתו והרבה ריוח והצללה לסניו ית"ש הוא הרופא לשבורי לב והמחפש לעצבותם הוא יגדור פרחותם ויבנה חרבותם ונס יגונם ואנחותם.

הנה נא הוולתי לדבר אומר מה שנוגע לכלל בני קהלתו הקדושה אוהבי ה' אשר הוכיחם, ישמע אל ויענם ולא יוסף עוד לדאבה בני אהובה, אך את זאת אומר ואל יהי' דברי אלו למשא עומס ח"ו, הלא דבר הוא ויהי' מה שאחז"ל אסור לדור בעיר שאין בה רופא והדבר כולל לרופא גוף ונפש ועל הראשון רופא הגוף וכו', וע"ד רופא הנפש בעו"ה ששתה המספחת הזאת שלא לקבל רב ומורה, דבר אחד לדור בדור הזה בעו"ה פרוץ במלואו וכל מקום שיש מנהיג ומושל בשבט התורה רואה לגדור האפשרי, אבל במקום שאין רב יושב על כסא עולה הפרוץ אחת לאחת והתוצפה ישגה ואפי' אם לומדי העיר ומנהיגי' צדיקים מ"מ אין גביא לעירו, ועוד דבר אחד לדור וקדרא דבי שותפי לא קרירא וכו' ויש אשר אומרים מי אדון לנו אין כל רב בעולם ספון וחשוב להם מגבהותם כי המה מופלגי תורה ואנשי מעשה, ואם האמת אתם שכתו כי ר' עקיבא ור' יהושע קבלו עליהם ראב"ע לנשיא והיו גדולים ממנו וכיון שנתמנה נשיא נהגו כבוד בו וכן בר"ג שקרא רבי לר' יהושע ואפי"ה ה' נשיא עליו כי השלימים האלו לא חסו על כבודם נגד תקנת הכלל

ובהתפלאו השומעים על חומר הקושי¹ אמר הוא שבמח"כ זקיני טעה בזה ולא קשה כלל ובשמעו אביו דבר זה יוצא מפי בנו חרה אפו והכהו על הלחי איך העיו נגד זקיני שהי' גאון גדול ומופת הדור לאמר עליו שטעה והנער נתבייש והחביא א"ע אל הכלים ובכוא התלמידים לפני רבם ושאלם את אשר דרש משה והנה שמע מאשר עשה לו אביו ואת אשר קרהו. אז ציוה עליו רבו שלא ידבר עם אביו עוד כי חושש הוא שאם עוד ייסר אותו אביו שיתקרר חשקת לימודו עי"ז. והוא את פי מלך שמר ושפתי כהן ישמרו דעת, ובא אל אמו וסיפר לה בפני אביו את אשר ציוה עליו רבו, ואביו ההסיד כאשר שמע את אשר מפורש יצא מפי כהן הגדול שמר את הדבר וקבלו באהבה ובנו כבדו כמחויב אבל לא דיבר אתו מאומה מהיום והלאה. ואז לקחו רבו לביתו, מפתו אכל ממימיו שתה והי' בן ביתו ממש ועזב את אביו ואמו ודבק ברבו בדבקות גדול:

שלאחריו היתה הגמר וכל ישראל יבכו את השריפה אשר ממש מעולם לא נראה ולא נשמע כזה ואף בי ובבני וברכושי ובספרים שלי שלטה הגזירה ובי"ה אשר הציל את ספרי כוס ישועות מן האש הלוהט כי פלאי פלאות נעשו בו שאחרי צאתי מן ביתי באו אנשים אשר לא מעמינו והצילו אותו מן השריפה שלא שלטה בו ועליו נאמר הלא זה אוד מוצל מאש, עכ"ל בקיצור. והנה אנשי העיר תלו ריבוי וגודל השריפה בהגאון אב"ד מהרנ"ך זצ"ל בידעם שהוא משתמש בשמות הקדושים ורצה להשביע שר של מים לכבות את האש וטעה והשביע שר של אש ועי"ז להטה אש סביביו ושלטה על כר נרחב עד שנשרפו חמש מאות בתים וילוננו העם על רבם וגאונם ובחרות אפו במ עזב את העיר וחלף הלך לו לעיר משפחתו פראג ומשם רצה לעלות לאה"ק ובעודו בדרך בעיר קאנסטאנטינאפל כ"ד טבת (יום השריפה הנ"ל) שנת תע"ט שבק חיים ונת נפשיה דרב האי גאון זי"ע. — לזכרון השריפה קבעו יום תענית על יום

שצריכים לשופט ומושל, ובפרט הישיבות מתמעטות בעו"ה ועי"ז בקהלתכם הי' מקום הרבצת תורה ונתבטל ע"י שאין שום רב טוב בעיניכם לקבלו, בטול תורה הוזה תלוי בהמעכבים ומכם למדו העיר והיא עיר פרוצה אין חומה, אין לה מורה הוראה אפי' לביע' בכוחא ועל הכלל ע"י אלו והדומה להם חוששני ח"ו שיתבטל קבלת הרב מכלל ישראל באורך הימים ומפירי התורה ירימו יד ח"ו ואת אשר יאהב ה' יוכיח כי אתה טובים וחשובים זכותם לעונש שמים כאשר ייסר איש את בנו בקשו לכם מגן אשר יגן בצדקתו ויסגיר ה' בעדכם כי שמש ומגן ה' אלקים חן יתן ה' לא ימנע טוב להולכי בתמים אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לכם ויסיר מכם ומכל עמו בית ישראל כל חולי ומכאוב וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ויבן מקדשו במרום וקרנו ומזלו ירים הכ"ד א"נ לנצח (הובא בס' י"א תהלים).

משה"ק סופר מפפד"מ

על קדוש זקיני זצ"ל נאמר חכם עדיף מנביא ודבריו הקדושים המה מוסר השכל לכמה קהלות בפרט במדינת גאליציען שקהלות גדולות עומדים בלי רב ומגהיג וראו מה עלתה להם שירדו עשר מעלות אחורנית בתורה ויראה וה' ירחם.